

**LES PERSPECTIVES DE FUTUR DE LA POLÍTICA SOCIAL COMUNITÀRIA:
VERS UN ESPAI SOCIAL EUROPEU**

*Conferència pronunciada al curs "La navegació per l'Europa Social"
organitzat per ICESB i FEMAREC*

CARLES A. GASÒLIBA I BÖHM
Barcelona, 14 de març de 1997

LES PERSPECTIVES DE FUTUR DE LA POLÍTICA SOCIAL COMUNITÀRIA: VERS UN ESPAI SOCIAL EUROPEU

I. L'anàlisi de les etapes de concreció de l'espai social europeu

- a) L'Acta Única Europea
- b) La Carta comunitària dels drets socials fonamentals
- c) El Tractat de la Unió Europea

II. La noció d'espai social europeu: les tres condicions d'emergència d'aquest espai

- a) Les institucions comunitàries en l'àmbit social
- b) La lliure circulació de persones
- c) El veritable contingut de la política social europea

III. Les perspectives de futur de l'espai social europeu

INTRODUCCIÓ

La vessant social té un lloc important en el procés d'integració europea. La idea de l'Europa social ha anat guanyant forma i, tot i que actualment es troba encara en desenvolupament, es parla cada cop més d'un espai social europeu.

Abans de parlar de l'espai social europeu cal fer alguns aclariments: aquest espai es dibuixa progressiva i lentament, tot i que actualment encara resta molt a fer abans que el mínim necessari d'harmonització i d'accions comunes esdevinguin una realitat. La noció d'espai social europeu s'ha anat afirmant poc a poc i la idea ha anat prenent forma. Aquest espai social europeu ja disposa dels contorns precisos pel que fa al contingut tanmateix encara resten molts aspectes a determinar.

Per tractar quines són les perspectives de futur de l'espai social europeu (o de la política social comunitària) cal, en primer lloc, analitzar la progressió que ha protagonitzat la política social en el procés d'integració europea, seguidament veure quins són els elements bàsics i necessaris per a l'emergència de l'espai social europeu (incloses les seves carències) i finalment les seves perspectives de futur.

Per aquesta raó la present explicació s'estructurarà en les tres parts següents:

- I. L'anàlisi de les etapes de concreció de l'espai social europeu.
- II. La noció d'espai social europeu: les tres condicions d'emergència d'aquest espai.
- III. Les perspectives de futur de l'espai social europeu.

I. L'ANÀLISI DE LES ETAPES DE CONCRECIÓ DE L'ESPAI SOCIAL EUROPEU

El marc jurídic dels Tractats constitutius no preveien en el seu articulat una política social pròpiament dita sinó que tenien uns objectius principalment d'ordre econòmic. Inicialment l'Espai Social Europeu previst era el de la lliure circulació de treballadors.

Així, la CEE presentava una concepció d'un estricte liberalisme, i expressava la convicció dels redactors dels Tractats de que els progressos resultarien essencialment del funcionament mateix del mercat comú. Les preocupacions de caire social eren subsidiàries en relació al desenvolupament harmoniós de les activitats econòmiques.

En aquest sentit, l'articulat sobre temes socials no preveia, en cap cas, regles obligatòries, excepte en el cas de la igualtat de remuneració entre treballadors femenins i masculins (article 119 TCEE).

Per aquesta raó, l'establiment d'una política social exigia una voluntat política de depassar l'estricta marc dels Tractats.

Aquesta voluntat va ser la que va donar lloc al Primer Programa d'Acció Social de 21 de gener de 1974 en el qual es van recollir tres objectius: la realització de la millor o plena ocupació, la participació creixent dels interlocutors socials en les decisions de la CE i la gestió de les empreses, la millora de les condicions de vida i de treball. A partir d'aquest moment el dret social va poder començar a desenvolupar-se.

Les etapes successives que progressivament han anat donant cos a la noció de l'espai social europeu i poden, avui en dia, permetre la seva concretització són l'Acta Única Europea, l'adopció de la Carta comunitària dels drets socials fonamentals dels treballadors i, finalment, l'acord resultant del Tractat de Maastricht.

a) L'Acta Única Europea:

L'Acta Única Europea va donar una veritable base jurídica a la idea de l'espai social europeu per les modificacions aportades en alguns articles (118 i 130) del tractat CEE.

En concret, a partir d'aquell moment es va permetre legitimar la intervenció de la Comunitat en el pla de la política social i d'adoptar, part de la normativa comunitària, amb majoria qualificada tot obrint la porta a les relacions convencionals directes entre els interlocutors socials i la CE.

Els Tractats originals no contenien disposicions precises sobre la cohesió econòmica i social dels Estats membres de la Comunitat i de les seves regions. El preàmbul evocava que, quant al progrés econòmic i social, els Estats membres estaven solament preocupats de reforçar la unitat de les seves economies i d'assegurar el desenvolupament harmoniós tot reduint les diferències entre les regions i el retard dels menys afavorits.

Des de l'entrada en vigor de l'Acta Única Europea, la idea d'aquest compromís va aparèixer concretat en el text amb un títol dedicat a la Cohesió Econòmica i Social.

La cohesió econòmica i social i la solidaritat dels ciutadans de la Comunitat i dels governs dels Estats membres va representar una contribució decisiva al procés d'integració de la comunitat. En aquest sentit, es va reconèixer que per la millora d'estructures econòmiques (i més concretament, per desenvolupar l'economia de les regions menys afavorides) la Comunitat va implicar també a prop la dimensió social.

L'Acta Única Europea va donar un nou i més gran dinamisme a la política social comunitària tot donant a la Comunitat un fonament jurídic nou per fer finalment sortir de l'impas dels projectes de normativa bloquejats en el Consell (degut a l'exigència de la unanimitat) gràcies a la possibilitat d'adopció per majoria qualificada. D'aquesta manera es va accelerar l'adopció de projectes nous atès que a partir d'aquest moment es va poder adoptar normativa comunitària en l'àmbit social per majoria qualificada.

A més, es va invitar a la Comissió a promoure la col·laboració estreta entre els Estats membres en l'àmbit social (en aspectes concrets com ara l'ocupació, el dret al treball i les condicions de treball la formació el perfeccionament professional, la protecció contra els accidents de treball i les malalties professionals així com el sector de la seguretat social).

També, a partir d'aquest moment, els Estats membres es van fixar l'objectiu d'harmonitzar les condicions en l'àmbit laboral per tal de protegir la seguretat i la salut dels treballadors, obstaculitzar el manteniment, de cada Estat membre, de mesures de protecció reforçades de les condicions de treball, es tractava, no pas de baixar les normes maximals sinó tot al contrari de mantenir-les amb la finalitat de que els Estats membres amb normes més baixes poguessin apropar-se progressivament.

L'Acta Única Europea també va deixar la porta oberta per desenvolupar el diàleg social a escala europea. Sense una regla imperativa, sinó mitjançant l'expressió d'una intenció, es va confirmar la voluntat d'intensificar el diàleg social a escala europea.

Finalment, amb l'Acta Única Europea els problemes resultants de la realització del mercat comú van fer necessària l'apertura de les negociacions col·lectives a escala europea i, en especial, per a les empreses multinacionals en certs sectors professionals.

b) La Carta comunitària dels drets social fonamentals

La Comissió desitjava un marc jurídic general dels principis que regirien l'espai social europeu. En aquest sentit, la Comissió va sotmetre el 1989 un text sobre la Carta comunitària dels drets socials fonamentals a l'opinió del Comitè econòmic i social i posteriorment al Parlament Europeu.

El text es va debatre en el Consell Europeu d'Estrasburg de desembre de 1989, amb la intenció de demostrar que la realització del mercat interior no es podia concebre sense incloure la dimensió social.

El Parlament europeu en aquell moment, va valorar aquesta iniciativa positivament encara que va considerar que la Carta (una simple declaració d'intencions) no era l'instrument més adequat per tal de dinamitzar l'Europa social. Sols el Regne Unit va mantenir una reserva general i va refusar signar el text adoptat el 9 de desembre.

L'aportació de la Carta social va ser, tot i no ser un document obligatori, la definició dels drets socials fonamentals dels ciutadans de la Comunitat europea i, en particular dels treballadors, assalariats i independents.

En concret, és interessant recordar que la Carta va reclamar grans principis relatius als drets socials com ara: el dret a la lliure circulació, els dret de treball i la remuneració, el dret de millora de les condicions de vida i de treball, el dret a la protecció social, el dret a la llibertat d'associació i a la negociació col·lectiva, el dret a la formació professional, el dret a la igualtat de tracte entre els homes i les dones, el dret a la informació i consulta i a la

participació dels treballadors, el dret a la protecció de la salut i de la seguretat en el lloc de treball, el dret a la protecció dels infants i dels adolescents, el dret de les persones d'edat avançada, el dret de les persones discapacitades.

Cal tenir present que el contingut de la Carta anunciant els drets fonamentals no és més que un marc de referència sense prescripcions directament aplicables. La garantia dels drets en qüestió és una responsabilitat dels Estats membres (en funció del principi de subsidiarietat) tanmateix invitava a la Comissió a adoptar instruments jurídics per posar en marxa de manera efectiva.

Amb aquest esperit, la comissió va elaborar el 1990 un programa d'acció social amb propostes que cobrien els diversos punts de la carta per tal de demostrar que aquesta servia de punt de partida per tal de desenvolupar un espai social europeu. En aquest programa d'acció el Parlament Europeu (PE) va adoptar una important resolució sobre l'informe Willem (president de la Comissió d'afers socials del Parlament Europeu d'aquell moment). En aquest document es va reafirmar la voluntat d'aquesta institució d'acordar als problemes socials una atenció prioritària.

Aquest document del PE exposava el següent:

"El Parlament Europeu no demana pas l'uniformització a escala europea de la política social, sinó la fixació d'unes normes mínimes i màximes. Aquestes són indispensables per prevenir el risc de dumping social i establir una base sana per a la continuació de la construcció d'una veritable Europa social, caracteritzada per la cohesió social dels diferents grups de la població (...) nosaltres no podríem permetre que, el 1992, quan la casa europea estarà acabada la seva dimensió social encara estarà en obres, un tipus de construcció així seria perillosa per als seus habitants i veïns".

La voluntat de continuar la via endegada per la Carta social va constituir un dels objectius dels treballs que han donat lloc al Tractat de Maastricht.

c) Tractat de la Unió Europea:

Un dels punts essencials de les negociacions que van conduir a l'acord de Maastricht va ser la modificació dels Tractats per permetre més fàcilment la concreció de la política social.

En aquest sentit, tan el Parlament Europeu com la mateixa Comissió Europea van presentar propostes precises per tal d'ampliar la regla de la majoria qualificada a la totalitat o quasi totalitat de la legislació social.

En les negociacions prèvies al Tractat els Estats membres van presentar dues voluntats divergents: d'una banda els britànics no volien incloure aquestes millores en el camp social i, de l'altra, la resta d'Estats membres desitjaven, a qualsevol preu, inscriure la seva acció social en el marc dels Tractats.

L'objecció de la Gran Bretanya va bloquejar l'ampliació perseguida i la controvèrsia va portar a una solució complexa. No es va modificar el Tractat, però els canvis que es pretenien es van introduir en acord social a onze (gràcies a un protocol, conclús entre els dotze que va autoritzar als onze Estats a utilitzar les institucions, els procediments i els mecanismes per tal de prendre i aplicar decisions en l'àmbit social).

D'aquesta manera, la política social comunitària (des del tractat de Maastricht) està actualment regulada per dos tipus de disposicions, unes aplicables a tots els Estats membres (actualment els 15) i les altres a tots menys Gran Bretanya.

II. LA NOCIÓ DE L'ESPAI SOCIAL EUROPEU: LES TRES CONDICIONS D'EMERGÈNCIA DE L'ESPAI

La Unió Europea no pot constituir-se sense integrar la noció d'un espai social europeu, ni el dret comunitari desenvolupar-se sense contenir un dret social.

L'Europa social, entesa en un sentit ampli, és a dir que no estigui limitat al dret del treball sinó que englobi la política social i certs aspectes de la política d'ocupació, ha de constituir un objectiu prioritari per a Europa.

Un gran nombre d'autors consideren que, per apropar el ciutadà a Europa, és essencial donar un veritable contingut social a la Comunitat.

Des dels orígens de la construcció comunitària, els seus fundadors van explicar que l'objectiu no era solament la realització d'un mercat comú i que la comunitat devia permetre de millorar les condicions de vida i de treball en cadascun dels Estats membres.

Si es veritat que durant molt de temps aquesta idea de política social va quedar una mica immòbil, a partir de 1972 s'ha buscat definir la idea d'espai social europeu sota unes condicions que cal esmentar.

Així, el ministre d'affers estrangers francès Maurice Shumann davant de l'Assemblea Nacional francesa el 1972 va dir a propòsit de la Unió Europea:

"l'espai social europeu serà, l'any 2000, el que haurà dut a terme, des d'ara fins a l'any 2000, la voluntat dels europeus".

Per aquesta raó per parlar de les perspectives de la política social en el context del segle XXI cal fer una revisió del que s'ha fet en aquest àmbit:

Es possible determinar tres condicions en l'emergència d'un espai social europeu.

Fa falta, sens dubte, les tres condicions següents:

- 1. L'existència d'institucions comunitàries amb competència clara i sense dubtes en aquest sector.
- 2. Una lliure circulació de persones tan completa com sigui possible.
- 3. Una política social amb veritable contingut.

La pràctica demostra que, en el període 1974-1985, s'ha progressat en aquesta triple dimensió.

a) Les institucions comunitàries competents en l'àmbit social:

El sistema institucional de les Comunitats ha sabut desenvolupar la seva acció en l'àmbit social. En l'anàlisi d'aquesta evolució institucional vers l'àmbit social destaquen els següents fets:

El Consell de Ministres "social" (composat per ministres responsables d'aquest sector en el seu Estat membre) a pres partida en el ritme regular dins el sector d'una instància com aquesta.

El Consell Europeu, inclús sense haver demostrat una atenció particular a la política social, es veu regularment implicat en el tema. Una prova recent és la darrera cimera europea de Dublín on es va adoptar la declaració de Dublín sobre l'ocupació.

La Comissió Europea, al seu torn, confia a un dels seus membres el seguiment dels afers socials. En concret, destaca el comissari d'afers socials (actualment el senyor Pdraig Flynn) i la Direcció General V sobre temes de treball, relacions laborals i afers socials en la qual es treballa activament sobre aquests temes.

El Parlament Europeu compta, entre les seves comissions de treball, una comissió dels afers socials i de l'ocupació. Aquesta institució, des de la seva elecció per sufragi universal directe, no ha deixat d'insistir perquè tingui més pes el desenvolupament de l'Europa social. Un exemple clar d'aquest fet és la utilització per part del Parlament Europeu de les seves competències pressupostaries per fer pressió de manera a augmentar, cada any, sensiblement els crèdits que doten el Fons Social Europeu o altres crèdits per a actuacions socials. A més, aquesta institució està constantment relacionada amb la promoció de les dones, com es denota en les nombroses resolucions dictades i en l'activitat d'una comissió permanent específica creada el 1984.

Quant al Tribunal de Justícia de les Comunitats Europees, és un fet evident que la seva jurisprudència social ha tendit a donar un lloc particular al sector social en el marc de la construcció comunitària i que ha ajudat a defensar la constitució de l'espai social europeu.

Cal assenyalar també el desenvolupament de les institucions especialitzades que intervenen en el sector social, en aquest sentit destaquen el Comitè Econòmic i social (òrgan consultiu integrat per representants de diversos sectors de la vida econòmica i social per representar els seus interessos) i el Fons Social Europeu (principal instrument de la CE per al desenvolupament del mercat de treball), ambdós creats pel Tractat de la CEE.

Complementàriament, també hi ha nombroses institucions nascudes del dret derivat, com són els diversos comitès consultius per assistir a la Comissió en cadascun dels aspectes socials que descriu el tractat (aspectes com ara: la lliure circulació de treballadors, la seguretat social dels treballadors migrants, la formació professional, el desenvolupament de la formació professional, l'ocupació, les condicions de vida i de treball, la igualtat d'oportunitats entre homes i dones, etc).

Finalment, també cal fer esment de la multiplicació d'organismes que s'han creat en el pla comunitari pels interlocutors socials, sovint sota la forma de confederacions d'organitzacions nacionals. Per exemple, les organitzacions d'empresaris com és ara la UNICE - Unió d'Indústries de la Comunitat Europea - o la conferència permanent de les cambres de comerç i de la indústria de la CEE, les organitzacions de treballadors, la confederació europea dels sindicats, les organitzacions representatives del món agrícola, de les PIME, dels consumidors, etc...

El fet de la constitució d'aquestes agrupacions es deu, sens dubte, a que els seus membres han sentit l'emergència d'un poder comunitari sobre el qual importa tenir directament una influència i que la noció d'interessos comuns a cada grup social s'hi ha afirmat.

b) La lliure circulació de persones:

Un dels punts forts de l'Europa social és la lliure circulació de persones. El desenvolupament d'aquesta circulació de persones és un dels sectors cap al qual avancem (la realització, cada com més completa, de la lliure circulació de treballadors, del dret d'establiment i de la lliure prestació de serveis).

Actualment, a través de Reglaments i Directrius o també de sentències del Tribunal de Justícia de les CE el ciutadà d'un Estat membre pot efectivament desplaçar-se lliurement a l'interior de la Comunitat i ser cobert, en totes les circumstàncies pel dret comunitari. Cada cop més hem anat més enllà de la possibilitat d'exercir les activitats professionals en un altre Estat membre.

La novetat introduïda pel TUE amb la instauració de la ciutadania europea (per l'article 8 TCE), reconeixent la qualitat del ciutadà de la Unió a tota persona que tingui la nacionalitat d'un Estat membre, és també un fet important. Una veritable ciutadania europea apareix i esdevé un factor constitutiu clar d'un espai social europeu. La ciutadania europea i el fet d'apropar el ciutadà a Europa, és essencial per donar un veritable contingut social a la Comunitat.

c) El veritable contingut de la política social europea:

Aquest darrer punt és el que ha tingut més dificultats en manifestar-se, tanmateix s'han obtingut certs resultats.

Destaquen certes realitzacions que donen, a partir de finals dels anys seixanta, una consistència a l'existència d'un dret social europeu.

En primer lloc, hi figura l'acció comunitària en matèria d'igualtat de tractament per als treballadors femenins i masculins i els reglament de la seguretat social.

També hi ha hagut un dret per a una harmonització de la protecció social dels treballadors de cara al treball.

Aquest és el cas de la Directriu sobre l'apropament de legislacions relatives a l'acomiadament col·lectiu de 1975, la Directriu de 1977 sobre l'apropament de legislacions relatives al manteniment dels drets dels treballadors en cas de transferència d'empreses i d'establiments o de parts d'establiments, la Directriu sobre fusions de societats anònimes de 1978, o la Directriu del 1980 sobre la protecció dels treballadors assalariats contra la insolvència dels seu empresari.

Diferents directrius han estat també adoptades pel Consell en el sector de la seguretat i la salut en el lloc de treball, en l'àmbit de les categories de treballadors, la durada del temps de treball o la consulta i la informació dels treballadors en el marc dels comitès europeus d'empresa.

Complementàriament la Comissió ha anat desplegant actuacions no normatives (i per tant, sense caràcter obligatori) però sí d'interès, en el marc social. Un clar exemple n'és el Llibre Blanc de 1994 sobre la política social titulat "La política social europea: un pas endavant per a la Unió", el qual estableix un marc per a l'actuació de la Unió davant els reptes socials.

En concret, es tracta de resultats parcials, però no per això menys essencials. Les bases jurídiques del Tractat no permeten adoptar un context normatiu en l'àmbit social i, per tant, ha donat lloc a que la normativa no pugui ser adoptada ja que l'exigència de la unanimitat ha representat un obstacle.

Les bases legals existents per tal de desenvolupar un veritable dret social estan en replantejament. Existeix la voluntat política de sobrepassar el context normatiu, el fet d'haver pres la decisió (en el 1972-1974) que s'utilitzaria una base jurídica concreta (l'article 100) en l'àmbit social per anar més enllà del que disposava la base normativa per a l'àmbit social (l'article 118), en va ser una prova.

Actualment hi ha la reflexió sobre el fet que l'Europa social hauria de comportar una política activa en matèria d'ocupació per tal d'ajudar a solucionar el problema de l'atur o una millor participació dels interlocutors socials en la vida de la Comunitat, per tal d'instaurar un veritable diàleg social a escala europea.

III. LES PERSPECTIVES DE FUTUR DE L'ESPAI SOCIAL EUROPEU

Vèiem en la primera part d'aquesta ponència que les dues grans reformes dels Tractats constitutius de les Comunitats Europees esdevingudes fins al moment -l'Acta Única europea de 1986, i el Tractat de la Unió Europea de 1992- no havien desaprofitat l'oportunitat d'impulsar una política social a escala comunitària.

Actualment, ens trobem a la vetlla de la que serà la tercera gran reforma dels Tractats fundacionals: aquella que ha de revisar el Tractat de Maastricht. la Conferència Intergovernamental que ha de procedir a aquesta reforma va començar els seus treballs el dia 29 de març de l'any passat, i està previst que els hi posi punt i final amb ocasió del Consell Europeu que se celebrarà a Amsterdam els propers dies 16 i 17 de juny.

Aquesta fita ajudarà a definir en gran manera les característiques de l'Europa del segle XXI (juntament amb d'altres esdeveniments igualment importants, com la futura ampliació de la Unió a l'Est i al Sud, el pas a la tercera fase de la Unió Econòmica i Monetària, la revisió de les perspectives financeres o la redefinició de l'arquitectura europea de seguretat i defensa).

Resulta d'hora, en tot cas, per perfilar nítidament els que seran els contorns d'aquesta Europa del proper segle. Tanmateix, podem avançar-hi ja algunes idees, en el marc de les quals estudiarem les perspectives de futur de la política social comunitària. Ens ocuparem especialment, en aquest sentit, de l'estat actual de les negociacions que han de revisar l'Europa de Maastricht.

La CIG, concretament, s'ha fixat tres grans prioritats:

- Fer d'Europa una empresa dels ciutadans
- Millorar el funcionament de la UE i preparar-la per a la seva futura ampliació
- Dotar a la UE d'una major capacitat d'acció exterior

És la primera d'aquestes preocupacions la que ens interessa més particularment: l'intent per apropar de manera decidida i real Europa als seus ciutadans, els principals destinataris i clients del procés de construcció europea.

Aquesta voluntat -aparentment decidida- de les institucions comunitàries i dels Estats membres passa per l'assoliment de tota una sèrie de objectius concrets:

- assegurar una implantació més gran del ciutadà en el procés d'integració europea, tot desenvolupant la noció i el contingut de la ciutadania europea
- promoure el model europeu de societat, construït a partir d'un seguit de valors comuns a

totes les societats europees

- construir un espai de llibertat i seguretat, tot eliminant les restriccions a que encara és subjecte el principi de lliure circulació de persones a l'interior de la UE
- simplificar i democratitzar la UE.

És en aquest marc que cal reforçar la dimensió social de la Unió Europea. Aquesta voluntat sembla comptar amb un recolzament majoritari entre les delegacions dels diferents Estats membres, però s'enfronta amb l'oposició de Gran Bretanya, tradicional ja en aquest àmbit.

La principal proposta sobre la taula dels negociadors és la d'acabar amb la dualitat de bases jurídiques existent actualment en l'àmbit de la política social. Com ja havíem comentat, la política social es regeix per:

- les disposicions del Capítol 1 del Títol VIII del Tractat CE (arts. 117 a 122)
- l'Acord sobre política social annex al Tractat de la Unió Europea, celebrat entre tots els Estats membres de la Comunitat a excepció de Gran Bretanya (i al que s'han adherit també els nous adherents: Suècia, Àustria i Finlàndia)

L'existència de dos règims diferents, amb bases jurídiques específiques, ha posat problemes importants a l'hora de triar entre l'un i l'altre. Fins al moment, la Comissió Europea ha procedit a una anàlisi de les circumstàncies concretes de cada proposta (tot i que, en la pràctica, solament ha utilitzat l'Acord com a base jurídica quan resultava impossible arribar a un acord a quinze).

Aquests problemes desapareixerien amb la integració al Tractat CE de l'Acord social. Aquesta integració extendria el contingut de l'Acord a tots els Estats membres, tot permetent l'establiment d'un marc jurídic únic, coherent i eficaç per a l'acció de la Comunitat en aquest àmbit.

Aquesta incorporació suposaria, probablement, la substitució de les disposicions socials del ja esmentat Capítol 1 del Títol VIII del Tractat CE, i exigiria igualment la realització d'alguns ajustaments tècnics i institucionals. La integració de l'àmbit d'aplicació i els procediments de l'Acord social, en qualsevol cas, facilitaria els mitjans per a efectuar progressos substancials en l'àmbit social.

De totes formes, aquesta no és la única iniciativa contemplada pels negociadors de la Conferència. Entre aquestes altres opcions, ens limitarem a enumerar les següents:

- reforçar les disposicions del Tractat sobre l'exclusió social
- modificar les previsions de l'article 118 del Tractat CE, referents a la seguretat i la salut dels treballadors
- afegir al Tractat un protocol relatiu a la Directriu sobre el temps de treball
- introduir diverses esmenes en relació als drets i interessos dels treballadors

No cal dir, a més, que un dels temes que han ocupat més energies per part dels negociadors ha estat el de reforçar l'acció de la Unió en l'àmbit de l'ocupació. Sense entrar en detalls (l'anàlisi d'aquesta problemàtica exigiria una ponència específica sobre el tema), constatarem almenys que la creació de nous llocs de treball constitueix una demanda urgent de la societat europea, la qual cosa exigeix que es tingui en compte la dimensió de l'ocupació en el moment de la definició de totes les polítiques comunitàries. La Conferència estudia, en particular, introduir en el Tractat un capítol específic dedicat a l'ocupació, així com adoptar mesures específiques, com ara la creació d'un Alt Comitè d'Ocupació (al qual s'encarregaria el control de l'efecte de les polítiques i fons de la UE en aquest àmbit).

Tot aquest conjunt de propostes - la discussió al voltant de les quals encara continua - no amaga el fet, tanmateix, de que continuen existint reticències importants en relació al desenvolupament d'una veritable política social a escala europea. El cas més paradigmàtic és el de Gran Bretanya, però d'altres Estats no han estat totalment aliens a crítiques en aquest sentit.

La pròpia ciutadania sembla dividida. en un estudi realitzat a la primavera de 1995 (l'Eurobaròmetre núm. 43), a la pregunta "*Pensa que la Unió Europea actuarà en comú, l'any 2010, en relació als grans principis de la política social i d'ocupació*", els europeus responien de la següent manera:

SI	NO
56%	26%

Tanmateix, quan les preguntes plantejades eren més precises, els europeus es mostraven més dividits en quant a si els diferents àmbits de la política social han de ser decidits a nivell de la Unió o pels Govern dels Estats membres.

Àmbit	A favor de decisions comunes	A favor de decisions estatals
Lluita contra l'atur	62%	34 %
Salut i seguretat dels treballadors	48%	47%
Participació dels representants dels treballadors en la gestió de les empreses	39%	45%
Salut i seguretat social	41%	54%

Aquestes reticències aconsellen enfrontar-se amb prudència amb la definició de la futura política social europea. En particular, caldrà partir d'una doble premisa:

- ◇ La política social és un dels millors exemples per a una correcta aplicació del principi de subsidiarietat. Caldrà que sigui en cada cas l'Administració millor situada (comunitària, estatal, regional o local) la que desenvolupi l'acció o iniciativa de la que es tracti.
- ◇ Atesa la disparitat existent entre els diferents Estats membres, caldrà organitzar fórmules flexibles que impedeixin que els països més ambiciosos i decidits a avançar vers un desenvolupament conjunt de la política social es vegin frenat per aquells més reticents a fer-ho. La política social seria, doncs, un dels supòsits en que s'aplicaria el mecanisme de la "cooperació reforçada", de fructificar aquesta proposta en la CIG.

Per acabar ja amb aquesta breu reflexió sobre el futur de la política social, dedicarem un últim comentari a la necessitat de començar a tenir en compte la dimensió social en el moment de formular la política exterior de la Comunitat. És en aquest sentit que parlem de la dimensió social de l'ampliació de la Unió als PECO (tema en relació al qual s'hauria d'iniciar ja un debat seriós) i de la dimensió social del comerç internacional (a la vetlla de l'inici de la Conferència de Singapur). En aquest segon cas, tanmateix, caldrà no aprofitar amb intencions proteccionistes la legítima i necessària voluntat d'utilitzar la liberalització mundial del comerç per a millorar les condicions de vida a escala mundial, especialment en relació amb les normes de treball fonamentals.

Barcelona, 14 de març de 1997